

Høringsnotat - Regionale miljøkrav

Høyere tilskudd er ikke alltid tilstrekkelige virkemiddel for å nå miljømålene etter vannforskriften. I Viken viderefører og spisser vi ordningen med regionale miljøkrav. Vi standardiserer kravene inn i én forskrift, og utvider kravene med ett punkt. Alle krav skal ikke gjelde i alle områder.

Fylkesmannen har hjemmel til å fastsette kravene på områder med erosjonsfare, og innenfor nedbørsfelt til sårbare vassdrag. Forskrift om regionale miljøkrav er hjemlet i § 11 i jordloven: «Landbruks- og matdepartementets myndighet etter lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 11 delegeres til fylkesmannen, for så vidt gjelder å fastsette regionale krav til bestemte jordarbeidingsrutiner eller tiltak for jord på landbrukseiendommer som ligger i et område med erosjonsfare og innenfor nedbørsfelt til sårbart vassdrag eller sårbart kystområde.»

Oppsummering av innspillene i 2018 til Regionale miljøkrav

I 2018 var Regionalt miljøprogram på høring. I denne prosessen fikk vi en rekke innspill til våre forslag til nye miljøkrav. I dette notatet har vi samlet noen av innspillene og kommet med konklusjon og nye forslag til forskriftstekst og virkeområde.

1. Opprinnelig forslag i 2018: Erosjonssikring er gjennomført rundt nedløpskummer, og andre hydrotekniske anlegg der vannet graver.

Innspill:

- Bra at punkt 1 er tatt med, da det er en del å hente på dette. Grøfteutløp må inn.
- Bør innføres en overgangsordning.
- Hva består erosjonssikring rundt kummene av? Kumdam? Grasdekke? Eller er det opp til kontrollørens skjønn å bedømme om sikringa er god nok? Dette må konkretiseres slik at kravet er kontrollerbart for forvaltningen.
- Vi har utfordringer med leiejord, der det kan bli spørsmål om hvem som skal betale utbedringen. Ca. 40 % av jordene er i dag leid areal.
- Det kan spesifiseres krav til minimum 4 meter gras rundt kum.
- Miljøkravene punkt 1 til 4 bør innføres som ett grunnleggende krav i hele vannområde Øyeren.

Fylkesmannens konklusjon etter første høring: Positivt til tiltaket. Må defineres bedre.

Nytt høringsforslag: Erosjonssikring er gjennomført rundt nedløpskummer og grøfteutløp der vannet graver.

Punktet trer i kraft fra 01.01.2021.

Merknader til punkt 1:

Det skal ikke forekomme erosjon rundt nedløpskummer og grøfteutløp der vannet graver.

Utløpet må erosjonssikres. Det anbefales fiberduk og stein rundt/under grøfteutløpet.

Når rør legges inn i kum bør det kjerneborres og bruke pakning for å få det helt tett rundt røret.

Erosjonssikring av nedløpskummer: Drenerende masse rundt nedløpskummer, med jord i topplaget, dekket med gras. Se gjerne [figurer og anbefaling fra NIBIO](#).

Siden dette er et helt nytt krav vil det være naturlig at foretakene vil kunne bruke noe tid på å få gjennomført de tiltak som kreves. Forvaltningen må sikre god informasjon til brukerne, og særlig ved brudd må det og det skal vises skjønn. Det bør vurderes å gi pålegg om utbedring innen en viss tid.

2. Opprinnelig forslag i 2018: Erosjonsutsatte dråg skal ikke jordarbeides om høsten. Ved pløying, eller tilsvarende jordarbeiding om høsten, skal drågene ha permanent grasdekke.

Innspill:

- Hvor bredt skal grasdekket i drågene være?
- Hva menes med «pløying eller tilsvarende jordarbeiding»? Her er det viktig at definisjonen av «tilsvarende jordarbeiding» kommer tydelig fram.
- Hva er erosjonsutsatt dråg?
- Ved tidlig høstharving så må det være nok å ikke jordarbeide drågene.
- Forslag til formulering: Erosjonsutsatte dråg skal ikke jordarbeides om høsten. Ved pløying, eller tilsvarende jordarbeiding om høsten, skal drågene ha permanent grasdekke.

Fylkesmannens konklusjon etter første høring: Positivt til tiltaket, men må defineres bedre.

Nytt høringsforslag: Erosjonsutsatte dråg skal ikke jordarbeides om høsten. Ved pløying eller tilsvarende jordarbeiding om høsten på jorder med dråg, skal drågene ha permanent grasdekke.

Definisjon:

Erosjonsutsatte dråg: Jorder med forsenkninger der det forekommer konsentrert overflateavrenning som gir tydelige erosjonsspor dersom arealet ikke har noen erosjonsbeskyttelse.

Tilsvarende jordarbeiding: Jordarbeiding som etterlater seg åpen svart jord med lite vegetasjon og plantemateriale.

Les om [erosjonsrisiko på NIBIOs nettside](#)

3. Opprinnelig forslag i 2018: Arealer utsatt for flomerosjon skal ikke jordarbeides om høsten.

Innspill:

- Nytt forslag: Flomutsatte arealer skal ikke jordarbeides om høsten.
- Hva menes med «flomerosjon»? Mange flate områder som er utsatt for flom eroderer ikke, det er heller slik at området får tilført jord med vannmassene. Hvis meningen er å hindre all næringssaltavrenning, bør det omformuleres.

Fylkesmannens konklusjon etter første høring: Begrepet flomerosjon skaper forvirring. Tidligere formulering var mere forståelig, vi bruker betegnelsen flomutsatte arealer, men målretter til kun å gjelde arealer utsatt for erosjon.

Nytt høringsforslag: Flomutsatte arealer skal ikke jordarbeides om høsten. Kravet gjelder flomutsatt areal som har direkte kontakt med eller avrenning til vassdrag.

Definisjoner:

Flomutsatte arealer: Arealer i tilknytning til vassdrag som oversvømmes jevnlig. Dette må vurderes lokalt.

Merknader til punkt 3:

Flomutsatte arealer: Arealer som oversvømmes jevnlig må vurderes lokalt. I praksis så vil dette være det samme som en 10-årsflom som er definert av NVE. [Les mer på NVE sine nettsider.](#)

4. Opprinnelig forslag i 2018: Det skal være buffersone (stubb eller gras) langs alle vannforekomster der vann samles og eroderes.

Innspill:

- Hva betyr dette? Skal det fremdeles være vegetasjonssone langs hele vannstrengen som tidligere, eller kun i punkter der det «samles og eroderes»?
- Dersom meningen er at tiltaket skal være det samme som tidligere, bør det omformuleres. Både vannkvalitetsmessig og forvaltningsmessig bør kravet være det samme som tidligere.
- Kravet bør også gjelde grøfter.
- Vanskelig å kontrollere så lenge det står «...der vann samles og eroderer». Hvilke arealer gjelder dette? På den annen side ser en at ordlyden er mer målrettet enn tilsvarende krav i gjeldende jordarbeidingsforskrift for Leira.
- Kan høres ut som om det blir en begrensning til enkelte deler av vannstrengen.
- Forslag til nye formulering: " Det skal være buffersone (6m gras eller 20 m stubb) langs alle vassdrag som mottar avrenning fra jordbruksareal. Buffersonen kommer i tillegg til 2 meter naturlig vegetasjon" (Går man over til vannforekomst inkluderer man også alle bekker/grøfter som ikke har årssikker vannføring, det blir mindre målrettet enn kravene foreligger i dag.
- Det skal være buffersone langs alle vannforekomster som mottar avrenning fra jordbruksareal, enten 6 meter gras eller 20 meter stubb.
- Definisjonen av «der vann samles og eroderes» må tydeliggjøres gjennom en definisjon.
- I formuleringen «langs alle vannforekomster der vann samles og eroderes» fremkommer det ikke om det gjelder langs alle vannforekomster, eller om det kun gjelder der vann samles og eroderer. Her er formuleringen i dagens pkt. 3 bedre.
- Det var tidligere brukt vassdrag, men på grunn av definisjonen av vassdrag i vannressursloven, gjelder dette kun i områder hvor det er årssikker vannføring. Ved å bruke begrepet vannforekomst, vil man utvide kravet til også å gjelde åpent vann som kan gå tørre i perioder av året eller enkelte år. Det bør likevel gjøres klart at man ikke får krav om buffersone mot f.eks. avskjæringsgrøfter, som skal hindre overflatevann fra skog å renne inn på dyrket mark. Vann renner som kjent ikke oppover, så samlet foreslås en ny formulering av pkt. 4:
Det skal være buffersone langs alle vannforekomster som mottar overflateavrenning fra jordbruksareal.
- Begrepet «vannforekomst» er definert i vannforskriften og kan oppfattes misvisende i denne sammenheng. Alternativt begrep kan være «langs åpent vann». Bredde og avstandskrav til åpent vann må angis og ses i sammenheng med naturlig kantsone tilsvarende slik det har vært spesifisert i gjeldende miljøkrav for Leira.
- Høringsdokumentet bruker vassdrag og vannforekomst om hverandre. Bør bruke vannforekomst da det omfatter også bekker der det ikke er årssikker vannføring, jfr. definisjonene i vannressursloven. En slipper da å diskutere om det er årssikker vannføring eller ikke – noe som til nå har vært utfordrende for en kommune å håndtere.

Fylkesmannens konklusjon etter første høring: Tidligere formulering var mer presis. Det trenger ikke å være vegetasjonsdekke gjennom vinteren andre steder enn der det har en effekt. Vannforekomster blir tydeligere, men mindre målrettet. Vi legger inn en egen definisjon av vassdrag.

Nytt høringsforslag: Det skal være vegetasjonsdekke gjennom vinteren langs vassdrag som mottar overflateavrenning fra jordbruksareal. Kravet gjelder kun for det arealet hvor vannet samles og renner av mot vassdraget.

Definisjoner:

Vegetasjonsdekke: Gras, busker eller annen naturlig kantvegetasjon i en bredde på 6 meter eller areal i stubb opp til 20 meter fra vannet. (En grasdekt sone på 6 meter kommer da i tillegg til kravet om minimum 2 meter naturlig vegetasjon i forskrift om produksjonstilskudd § 4)

Vassdrag: Åpent vann med og uten årssikker vannføring som bekker, elver, åpne grøfter, innsjøer, sjø.

5. Opprinnelig forslag i 2018: Arealer med stor eller svært stor erosjonsrisiko (erosjonsrisikoklasse 3 og 4), skal ikke jordarbeides om høsten. Lett høstharving tillates likevel til høstkorn på arealer som ikke er omtalt i miljøkrav punkt 2, 3 og 4

Innspill:

- Et alternativ for Rømua kan være: høstharving innen 20. september tillates dersom en har vegetasjonssone mot vassdrag og erosjonssikring i drågene.
- 50 % av arealet skal med stor eller svært stor kan høstharves.
- Lett høstharving bør ikke være tillatt uansett! Det kan misbrukes, for hva er *lett* høstharving? Ett kraftig regnskyll på lett høstharva jord før høstkornet er skikkelig etablert og erosjonen blir enorm.
- Vi er enig i pløyeforbud i de mest utsatte områdene med stor fare for avrenning. Men en tidlig lett høstharving kan ikke forbys. Den moderne måten å drive åkerproduksjon på med lett høstharving for å få i gang spillkorn og ugras om høsten for så å harve en gang til om våren før man sår har mange positive sider. Med erosjonssikring i dråger og langs vassdrag, og en seneste frist for harvingen mener vi at dette er fullt forsvarlig sett opp imot erosjon og vannmiljø. Vi aksepterer at det settes en datofrist for slik høstharving, og at det i år med sen innhøsting ikke vil være mulig å gjennomføre.
- Redusert jordarbeiding med en tidlig harving på høsten har klimaeffekt med lavere drivstofforbruk og mer karbon i toppsjiktet i jorda. Det gir lavere plantevernforbruk, alternativet er økt bruk av glyfosat. Det vil med et jordarbeidingsforbud om høsten være nesten umulig å drive økologisk, alternativet da blir vårpløyning, men det gir ofte svært

dårlig resultat på leirjord. Det kan ikke være slik at et miljøprogram forbyr den mest miljøvennlige måten å drive kornproduksjon på.

- Vi foreslår at punkt 5 i regionale miljøkrav ikke innføres i Rømua da dette kravet vil medføre store konsekvenser for kornbøndene i Rømua-vassdraget.
- Det strengeste miljøkravet punkt 5 med forbud mot jordarbeiding om høsten i erosjonsrisikoklasse 3 +4 er foreslått innført i Rømua, men er ikke foreslått innført innenfor noen av våre 5 kommuner. Vi støtter at dette kravet ikke bør innføres hverken i Leira eller Nitelva.
- Konsekvensene for den enkelte gårdbruker ved innføring av miljøkrav punkt 5 vil være svært store på Romerike sammenlignet med andre vannområder som har miljøkrav knyttet til forbud mot høstpløying i erosjonsklasse 3 og 4 i Halden, Morsa, PURA og Ilesjø. For mange gårdbrukere vil det ikke være noen skifter som ikke inneholder areal i erosjonsklasse 3 eller 4, og forbudet blir dermed i praksis et totalforbud mot pløying for den enkelte.
- Det er ikke gjort noen utredninger av hva et slikt miljøkrav vil medføre av konsekvenser for avlingsnivå, potensial for matproduksjon og økonomiske konsekvenser for gårdbrukere i områder med stor del av erosjonsklasse 3 + 4.
- Vi har følgende forslag til alternativ ordning som erstatning for punkt 5: Eksempelvis et krav om at 60 % av areal i erosjonsklasse 3 + 4 skal ha ingen/utsatt jordarbeiding. Dette gir gårdbruker en større fleksibilitet og mulighet til å gjennomføre miljøtiltakene uten de samme store negative konsekvensene for avlingsnivå, matproduksjon og driftsøkonomi.

Fylkesmannens konklusjon etter første høring: Punkt 5 bør ikke innføres i Rømua, eller andre områder med stor andel i erosjonsrisiko klasse 3 og 4.

Nytt forslag: Som tidligere: Arealer med stor eller svært stor erosjonsrisiko (erosjonsrisikoklasse 3 og 4), skal ikke jordarbeides om høsten. Lett høstharving tillates likevel til høstkorn på arealer som ikke er omtalt i miljøkrav punkt 2, 3 og 4.

Kart og nytt forslag til virkeområder 2019

For å avgjøre virkeområdet baserer vi oss på hjemmelen til å sette miljøkrav. Og for å komme frem til hvilke områder som har avrenning til et sårbart vassdrag/kystområde har vi vektlagt kunnskapsgrunnet i punkt 1.-4 i listen under.

Prioritering av områder med miljøkrav

Følgende kriterier ligger til grunn for prioritering av områder med miljøkrav:

1. Områder med jordbruksproduksjon der arealavrenning fra jordbruk har stor påvirkning
2. Områder med dårlig eller svært dårlig vannkvalitet
3. Områdene med flere viktige brukerinteresser
4. Områder hvor nedslagsfeltets tilstand har stor påvirkning på hovedresipienten (stor regional betydning prioriteres fremfor mindre, kun lokal betydning)
5. Områder der vannkvaliteten er forbedret etter stor miljøinnsats
6. Områder hvor det er gjennomført omfattende informasjons- og veiledningsarbeid rettet mot gårdbrukere prioriteres
7. Miljøkravene skal ikke ha vesentlig negativ innvirkning på jordbruksproduksjonen, særlig er kornproduksjonen vesentlig i våre fylker
8. Det må ikke bli for krevende å drive et effektivt jordbruk på arealene
9. Miljøkravene skal kunne forvaltes på en hensiktsmessig og effektiv måte

Fylkesmannens miljøvernnavdeling i Oslo og Viken har i 2019 sammenstilt kunnskapen om våre vannforekomster; påvirkning og tilstand, (punkt 1-4) og landbruksavdelingen har videre vurdert landbruksdriftas betydning for produksjon og muligheten for å drive en effektiv jordbruksdrift (punkt 7-9).

Prinsipper for prioriteringer og valg av virkeområder:

Det er gjort en helhetsvurdering hos Fylkesmannen i Oslo og Viken, hvor vi har tatt hensyn til flere faktorer for å vurdere hvor det bør være regionale miljøkrav og hvilke punkter som bør gjelde hvor. [Se kart over forslag til virkeområder for regionale miljøkrav.](#)

På kartets «innhold» vil du kunne huke av for virkeområder i dag, slik at du kan se endringene.

Kort oppsummert kan vi si at områdene på kartet merket med grått ikke omfattes av regionale miljøkrav, områdene som er merket som blå vil få miljøkrav punkt 1-4 og de områdene som er merket med grønt vil få miljøkrav punkt 1-5.

I kartet ser vi at det ligger noen mindre vannforekomster som ikke blir omfattet av regionale miljøkrav innimellom områder som har miljøkrav. Av forvaltningsmessige hensyn ser vi at det kunne vært hensiktsmessig å ha miljøkrav også her, men så lenge vannforekomsten har god tilstand, og ikke er definert sårbart, er det ingen grunn til å sette inn regionale miljøkrav.

Det er krevende å informere og forvalte områder med ulike miljøkrav. Det har likevel ikke vært avgjørende for hvilke områder som foreslås for miljøkrav.

Områder som ikke har miljøkrav i dag

Vi har på bakgrunn av tilstand, påvirkning, brukerinteresser og miljøkravenes betydning for jordbruksproduksjonen kommet frem til følgende forslag:

- Alle områder som **ikke tidligere har hatt miljøkrav**, men hvor det er særlig stort behov for tiltak, vil få miljøkrav 1-4 (blått i kartet).
- For de områdene hvor det er behov for tiltak, (men ikke fullt så store behov som i punktet over), vil en helhetsvurdering gjøre at de ikke får miljøkrav (grått i kartet). Områdene er likevel prioriterte for miljøtilskudd.

Områder med miljøkrav i dag

For de områdene som nå har miljøkrav foreslår vi noen endringer:

- Med et oppdatert og bedre kunnskapsgrunnlag har vi i enkelte områder
  - lempet på miljøkravene. Dette gjelder enkelte vannområder som har miljøkrav i dag.
  - I andre områder er miljøkravene helt fjernet. Dette gjelder enkelte vannområder som har miljøkrav i dag.
- I enkelte sårbare områder med miljøkrav har vannkvaliteten blitt forbedret på grunn av høy tiltaksgjennomføring. Her vil likevel miljøkravene videreføres for å unngå at tilstanden forverres igjen. Eksempel på det finner vi i Morsa og PURA vannområde.

I Oslo og Viken er alle områder som ligger under marin grense prioritert i RMP, og får dermed høyere miljøtilskudd. Det vil ikke være regionale miljøkrav på jordbruksarealer som ligger over marin grense.

Når gjelder endringene fra?

For de områdene som har miljøkrav i dag, vil forskriften gjelde fra 1. januar 2020. For nye områder vil forskriften gjelde fra 1. januar 2021. For alle områder vil punkt 1 gjelde fra 2021.

Fremstilling av vannforekomster i kart

Kartet som viser hvilke vannforekomster som får miljøkrav viser dessverre ikke helt korrekte nedbørfeltgrenser. Kart med korrekte nedbørfeltavgrensing er under utvikling, og skal komme på plass før miljøkravene innføres.